

Protocol per a la transcripció fonètica

Nivell superior

Oficina de Català de Blanes

Elisa Sola Ramos

CNL de Girona

Passos

1r. Identifica cada so amb el símbol gràfic de l'AFI (alfabet fonètic internacional).

2n. Distingeix els sons sords dels sonors.

3r. Fenòmens de fonètica sintàctica.
Contactes consonàntics.

1. Identificació dels sons

		MODE D'ARTICULACIÓ (com surt l'aire)									
		OCCLUSIVA		Aproximant	FRICATIVA		AFRICADA		RÒTICA	LATERAL	NASAL
		Sorda	Sonora	sonora	Sorda	Sonora	Sorda	Sonora	sonora	sonora	sonora
PUNT o LLOC D'ARTICULACIÓ (on toca l'aire quan surts)	BILABIAL	p	b	β							m
	LABIODENTAL				f	v					(ɱ)
	DENTAL	t	d	ð							
	ALVEOLAR				s	z	ts	dz	r/r	l	n
	PALATAL				ʃ	ʒ	tʃ	dʒ		ʎ	(ɲ)
	VELAR	k	g	ɣ							(ŋ)

2. Distinció sord/sonor

Sords

[p] **porta**
[t] **taca**
[k] **cor**
[f] **foc**
[s] **soca**
[ʃ] **xocolata**
[ts] **tots**
[tʃ] **esquitx**
[ks] **accent**

Sonors

[b] **bata** [β] **àvia**
[d] **dia** [ð] **fada**
[g] **gat** [ɣ] **pega**
[v] **Afganistan**
[z] **zel**
[ʒ] **Girona**
[dz] **dotze**
[dʒ] **patge**
[gz] **èczema**

3. Fonètica sintàctica

3.1. sonorització / ensordiment

El fenomen de la sonorització / ensordiment afecta els sons oclusius [p, t, k, b, d, g], fricatius [f, s, ʃ, v, z, ʒ] i africats [ts, tʃ, ks, dz, dʒ, gz], però no ho fa de la mateixa manera en tots tres grups. Vegem-ho:

Qualsevol **so consonàntic sord** (oclusiu, fricatiu o africacat):

a) **a final de síl·laba o mot i seguit d'una pausa, són sords**: tub [tup], fred [frɛt], cartílag [kərtílək], baf [baf], vas [bas], baix [baʃ], vots [bots], boig [bɔtʃ], mocs [moks].

b) **davant d'un so consonàntic sord, es mantenen sords** : tub complet [p], fred polar [t], cartílag fibrós [k], baf condensat [f], vas petit [s], baix sonor [ʃ], vots permesos [ts], boig peculiar [tʃ], mocs purulents [ks]. (Això també succeeix dintre d'una paraula: **adquirir** [t]).

c) **davant d'un so consonàntic sonor, sonoritzen** : tub blanc [b], fred manifest [d], cartílag dúctil [g], baf dens [v], vas d'aram [z], baix meravellós [ʒ], vots malgastats [dz], boig dolgut [dʒ], mocs densos [gz]. (Això també succeeix dintre d'una paraula: **abdomen** [b]).

3. Fonètica sintàctica

3.1. sonorització / ensordiment

PERÒ

A final de mot i davant d'un so vocàlic:

- els sons oclusius són **sords**:
t**ub** incomplet [p], fred hivernal [t], cartíla**g** fibrós [k].
- els fricatius i africats **sonoritzen**:
ba**f** intens [v], va**s** eszmorzar [z], ba**ix** humit [ʒ], vo**ts** indecisos [dz],
bo**ig** astut [dʒ], mo**cs** espessos [gz].

3. Fonètica sintàctica

3.2. mode d'articulació de les oclusives

Són oclusives en tres contextos:

- a) darrere de pausa: #gol! [g], #beu! [b], #dóna'm això [d]
- b) darrere d'un so oclusiu: dit gros [g], abdomen [d]
- c) darrere de sons nasals (m, n): envelat [əmbə'lat], som dins ['som'dins], enganxa'l [əŋ'gaŋʃəl]

En la resta de casos, les oclusives es realitzen aproximants:

vegeu-ho entre vocals: ibèric [i'βɛrik], moda ['mɔðə],
o darrere de consonant sonora diferent de nasal: barba ['barβə], ordenar [urðə'na], esglaó [əzylə'o].

3. Fonètica sintàctica

3.3. distinció entre [r] i [r]

Representem [r]:

a.a principi de mot (roc) i a principi de síl·laba si té consonant al davant (somriure)

b) a final de mot o de síl·laba: cor, mar, porta

Representem [r]:

a.entre vocals: cara, mare

b) dins de síl·laba si té aquest patró: consonant + [r] + vocal: crema, tres

3. Fonètica sintàctica

3.4. transcripció de la grafia x

Els aplecs ex-/hex- (a principi de mot) + vocal o bé + consonant sonora es transcriuen com a [gz] i, en la resta de casos, transcrivim la grafia X com a [ks]. Vegem-ho:

ex-/hex- + vocal: èxit, exemple, hexagon: [gz]

ex-/hex- + consonant sonora: exlibris, exministre: [gz]

I, en canvi, transcrivim [ks] en la resta de casos:

ex- + consonant sorda: extraordinari, expansió, excitar: [ks]

-x, a final de mot: índex (i també índexs!) : [ks]

-x-, entre vocals o bé amb vocal+x+cons: sexe, Mèxic, sintaxi, mixt: [ks]

3. Fonètica sintàctica

3.5. assimilacions (I): labialització i palatalització

Labialització. Dos casos:

- a) **n + b,p,m,v** (labial o labiodental) = **[m]** (be[m]parlat, lsta[m]bul, e[m]mig, ca[m]vi)
- b) **m, n + f** = **[ɱ]** (a[ɱ]fetamina, i[ɱ]fermera, e[ɱ]formació)

Palatalització. Dos casos:

- a) **[l], + [ʃ], [ʒ], [ʎ], [ɲ] = [ʎ]** (e[ʎ]x, e[ʎ]xarop, ana[ʎ]gèsic, e[ʎ]llavi, e [ʎ]nyanyo)
- b) **[n], + [ʃ], [ʒ], [ʎ], [ɲ] = [ɲ]** (pu[ɲ]xó, i[ɲ]jecció, e[ɲ]llaç, u[ɲ]nyap)

Atenció: pèl·llarg NO, perquè el guionet separa la pronúncia.

3. Fonètica sintàctica

3.5. assimilacions (II): velarització i assimilació de la essa

Velarització:

[n] + [k], [g] (velar) = [ŋ] (i[ŋ]coagulable, pre[ŋ]cava, cin[ŋ],
ci[ŋ]hèrnies)

Assimilació de la essa:

[s] a final de mot seguit per un altre mot començat per [r] = [r]
(tres reis, [trɛ' rejs])

[s] a final de mot seguit per un altre mot començat per [ʒ] = [ʒ]
(els joves, [əl' ʒoβəs])

[s] a final de mot seguit per un altre mot començat per [ʎ] = [ʎ]
(les xacres, [lə' ʎakrəs])

3. Fonètica sintàctica

3.6. la geminació (I)

1. Hi ha un tipus de **geminació que es reflecteix en la grafia**. Vegeu aquests casos:

mm: Gemma [mm]

nn: Anna [nn]

l·l: il·lusió [ll]

ll-ll: Bell-lloc [λλ]

dd: adduir [dd]

tt: posttraumàtic [tt]

pp: proppassat [pp]

PERÒ compte que aquestes **grafies duplicades no són geminacions**:

cc: succeir [ks]

gg: suggerir [dʒ]

3. Fonètica sintàctica

3.7. la geminació (II)

2. Hi ha un altre tipus de geminació que **no es reflecteix a la grafia**, sinó que és el resultat de certs sons consonàntics en contacte:

-bl- : sensible [bbɫ] *

-gl- : segle [ggɫ] *

-t + l/l/m/n/b- : atleta [ll] / espatlla [λλ] / setmana [mm] / cotna [nn] / futbol [bb]

-d + v/m-: advocat [bb] / admirar [mm]

-bm-: submarí [mm]

-nm-: enmig [mm]

*Consulteu excepcions. No geminen: problema, Bíblia, bíblic, Dublín.

3. Fonètica sintàctica

3.8. els emmudiments (I)

En certes posicions alguns sons consonàntics no es pronuncien, però se sensibilitzen si van seguits de vocal.

Hi ha emmudiments:

1. -p/-b finals darrere de [m]: amb [əm] / [kam], però recordeu que sensibilitza si li segueix una vocal (pa amb oli [b])
2. -d/-t finals darrere de [l/n]: Eudald, dividend, salt, sant [∅], però sensibilitza a sant Elm [t]
3. -p- darrere de [m] i davant de [s] o [t]: assumpció [∅]
4. -d- / -t- entre [r] i [s]: dards [∅]
5. -s final en el plural de mots acabats en so fricatiu: bolígrafs [∅] , falçs [∅] , desigs [∅]

3. Fonètica sintàctica

3.8. els emmudiments (II)

6. en els mots aquest / aquests: [∅], però se sensibilitzen si van seguits de vocal: aquest home [st]
7. -r final en la majoria de mots aguts: operar, autor [∅], però sensibilitza a: operar-lo operar-hi [r], o bé als mots amor, singular [r] ...
8. -r final seguida de [s]: bombers [∅]
9. -r- dins d'alguns mots: prendre, arbre [∅], però arbreda [r]